

2021 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΑΡΧΑΙΑ

Γ' Γενικού Λυκείου
Ανθρωπιστικών Σπουδών

Μ. Δευτέρα 26 Απριλίου 2021 | Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΘΕΜΑΤΑ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Ἠθικά Νικομάχεια, β1, 1-4, 1103a14-b2

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξησιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλῖνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίξῃ τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖ. Οὕτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κοιμίζομεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρῆσάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

2021 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

A1. Σε κάθε μία από τις διατυπώσεις που ακολουθούν να δώσετε το χαρακτηρισμό «**Σωστό**» ή «**Λάθος**», ανάλογα με το αν αποδίδουν το νόημα του κειμένου σωστά ή όχι (**μονάδες 3**). Να αιτιολογήσετε την κάθε απάντησή σας με συγκεκριμένη αναφορά στο αρχαίο κείμενο (**μονάδες 3**).

1. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η Ηθική και Διανοητική αρετή αναπτύσσονται με τον ίδιο τρόπο.
2. Οι ηθικές αρετές είναι αποτέλεσμα εθισμού.
3. Οι φυσικές ιδιότητες μεταβάλλονται με τον εθισμό.
4. Οι διανοητικές αρετές χρειάζονται χρόνο και εμπειρία για να αναπτυχθούν.

(μονάδες 6)

A2. «**τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας**»: Να αναλυθεί η συμβολή της «διδασκαλίας» ως προς την απόκτηση των διανοητικών αρετών.

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β

B1. «**οἷον ὁ λίθος... ἄλλως ἂν ἐθισθείη**»: Ποια παραδείγματα χρησιμοποιεί στο απόσπασμα ο Αριστοτέλης για να αποδείξει τον συλλογισμό του σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει;

Μονάδες 10

B2. «**Ἐτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν**»: Να αναλυθεί το νέο επιχείρημα του Αριστοτέλη (**μονάδες 4**) και να ερμηνευτούν οι υπογραμμισμένοι όροι (**μονάδες 6**).

- B3.** Να γράψετε δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω θέσεις/απόψεις τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη:
- α.** Ο Εύδοξος από την Κνίδα δεν επηρέασε θετικά τη σκέψη του Αριστοτέλη.
 - β.** Ο Πλάτωνας έδωσε στον Αριστοτέλη το παρανόμι “ο Νους”.
 - γ.** Ο Αριστοτέλης διέμεινε καθ’ όλη τη διάρκεια της ζωής του στην Αθήνα, όπου και πέθανε.
 - δ.** Ο Αριστοτέλης χαρακτήρισε την Αθήνα παγκάλη.
 - ε.** Κατά τον Αριστοτέλη, η διάκριση των αρετών σε ηθικές και διανοητικές αντιστοιχεί στα δύο μέρη της ψυχής, το *ἄλογον* και το *λόγον ἔχον*.

Μονάδες 10

- B4.** **α.** Να εντοπίσετε στο κείμενο από μία (1) λέξη ετυμολογικά συγγενή με καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **ουσία, σχολείο, ρίψη, ιδέα, οίκημα.**
- β.** Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο), χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: **«οὔσης», «έθίζεται».**

(μονάδες 6)

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- B5.** Αφού μελετήσετε το παρακάτω απόσπασμα από τον Επιτάφιο του Περικλή, να εξετάσετε, εάν η συμπεριφορά των Αθηναίων είναι σύμφωνη με την άποψη του Αριστοτέλη στο ακόλουθο χωρίο από τα Ηθικά Νικομάχεια: «τὰς δ’ ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον».

Θουκυδίδης, Ιστορία Β, 40 (μτφρ. Α. Γεωργοπαπαδάκου)

Ο Περικλής προβάλλει την ηθική ανωτερότητα των Αθηναίων, όπως ειδικότερα παρουσιάζεται στο πλαίσιο της φιλίας: «Και στην εκδήλωση φιλικής διάθεσης (στο αρχαίο κείμενο: «τὰ ἐς ἀρετὴν») απέναντι στους άλλους είμαστε αντίθετοι με τους πολλούς, γιατί αποχτούμε τους φίλους μας όχι με το να μας ευεργετούν, αλλά με το να τους ευεργετούμε. Κι είναι ο ευεργέτης φίλος πιο σταθερός, γιατί

2021 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

προσπαθεί να διατηρεί τη χάρη που του χρωσιέται με τη συμπάθειά του σ' αυτόν στον οποίο έχει κάνει το καλό, ενώ εκείνος που χρωστάει χάρη είναι λιγότερο πρόθυμος, επειδή ξέρει ότι την καλοσύνη του θα την κάμει όχι για να του χρωστούν χάρη, αλλά για να εξοφλήσει χρέος. Και μονάχοι εμείς βοηθούμε άφοβα τους άλλους, όχι τόσο από συμφεροντολογικούς υπολογισμούς όσο από τις άδολες φιλελεύθερες πεποιθήσεις μας».

Μονάδες 10

ΑΔΙΔΑΚΤΟ

Ξενοφῶν, Ἀπομνημονεύματα, Β, ΙΙ, 13-14

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Σωκράτης επιχειρηματολογεί αναφέροντας στον γιο του ότι η αγνωμοσύνη των παιδιών προς τους γονείς τους επισύρει τιμωρίες και αρνητικές αντιδράσεις.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Εἴτα τούτων μὲν ἐπιμελεῖσθαι παρεσκεύασαι, τὴν δὲ μητέρα τὴν πάντων μάλιστα σε φιλοῦσαν οὐκ οἶει δεῖν θεραπεύειν; Οὐκ οἶσθ' ὅτι καὶ ἡ πόλις ἄλλης μὲν ἀχαριστίας οὐδεμιᾶς ἐπιμελεῖται οὐδὲ δικάζει, ἀλλὰ περιορᾷ τοὺς εὖ πεπονθότας χάριν οὐκ ἀποδόντας, ἐὰν δὲ τις γονέας μὴ θεραπεύῃ, τούτῳ δίκην τε ἐπιτίθησι καὶ ἀποδοκιμάζουσα οὐκ ἔᾶ ἄρχειν ταῦτον, ὡς οὔτε ἂν τὰ ἱερὰ εὐσεβῶς θυόμενα ὑπὲρ τῆς πόλεως τούτου θύοντος οὔτε ἄλλο καλῶς καὶ δικαίως οὐδὲν ἂν τούτου πράξαντος; Καὶ νῆ Δία ἐὰν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τοὺς τάφους μὴ κοσμήῃ, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων δοκιμασίαις. Σὺ οὖν, ὦ παῖ, ἐὰν σωφρονῆς, τοὺς μὲν θεοὺς παραιτήση συγγνώμονάς σοι εἶναι, εἴ τι παρημέληκας τῆς μητρός, μὴ σε καὶ οὗτοι νομίσαντες ἀχάριστον εἶναι οὐκ ἐθελήσωσιν εὖ ποιεῖν, τοὺς δὲ ἀνθρώπους φυλάξῃ μὴ σε αἰσθόμενοι τῶν γονέων ἀμελοῦντα πάντες ἀτιμάσωσιν, εἴτα ἐν ἐρημίᾳ φίλων ἀναφανῆς. Εἰ γὰρ σε ὑπολάβοιεν πρὸς τοὺς γονέας ἀχάριστον εἶναι, οὐδεὶς ἂν νομίσειεν εὖ σε ποιήσας χάριν ἀπολήψεσθαι.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

εἴτα: ἐπειτα, ἐπειτα/ ὕστερα ἀπὸ αὐτά.

περιορῶ: κοιτάζω ολόγυρα ἢ κυκλικά

χάριν ἀποδίδωμί τινι: ἀποδίδω, χρωστῶ ευγνωμοσύνη σε κάποιον

2021 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Γ

- Γ1.** Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος:
«**Εἶτα τούτων μὲν ἐπιμελεῖσθαι ... οὐδὲν ἂν τούτου πράξαντος;**».
Μονάδες 10
- Γ2.** Με βάση το αδίδακτο κείμενο **τι συμβουλεύει ο Σωκράτης τον γιό του να κάνει σε περίπτωση που αμελήσει τη μητέρα του;**
Μονάδες 10
- Γ3. α.** Να γράψετε τον τύπο που ζητείται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:
δίκην: τη δοτική πληθυντικού αριθμού.
παῖ: τη γενική πληθυντικού αριθμού.
τις: την αιτιατική πληθυντικού του ουδέτερου γένους.
(μονάδες 3)
- β.** Να γράψετε τον τύπο που σας ζητείται για καθένα από τους ρηματικούς τύπους:
οἶσθα: β' ενικό της προστακτικής Ενεστώτα.
πράξαντος: τον ίδιο τύπο στον Μέλλοντα.
φυλάξῃ: το απαρέμφατο του Αορίστου της ίδιας φωνής.
(μονάδες 4)
- γ.** Να εντοπίσετε τα επιρρήματα του αποσπάσματος «**οὔτε ἄλλο καλῶς καὶ δικαίως οὐδὲν ἂν τούτου πράξαντος;**» που βρίσκονται σε θετικό βαθμό και να γράψετε τους άλλους δύο βαθμούς.
(μονάδες 3)
Μονάδες 10

Γ4. α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τούς όρους: *θεραπεύειν, τὴν φιλοῦσαν, τῶν γονέων, ἀχάριστον.*

(μονάδες 6)

β. «*ἐάν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τοὺς τάφους μὴ κοσμή, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων δοκιμασίαις.*»: Στην παραπάνω φράση να αναγνωριστῆί το εἶδος του Ὑποθετικοῦ λόγου.

(μονάδες 4)

Μονάδες 10